

УДК У 261.1

**ВИКОРИСТАННЯ ДИНАМІЧНОГО ПІДХОДУ В ОЦІНЦІ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

ВЛАДИСЛАВ ГАЛУШКА,

здобувач кафедри „Фінанси і банківська справа”

Донецького національного технічного університету

У статті досліджено методичні аспекти динамічного підходу до фінансово-економічного аналізу, виділено їх переваги і недоліки, запропоновано структурно-логічну модель визначення рівня стабільності розвитку фінансово-економічного стану підприємства, а також методичний підхід оцінки стабільності розвитку фінансово-економічного стану підприємства в межах конкретної галузі

Ключові слова: методичні аспекти, динамічний аспект, фінансово-економічний аналіз, структурно-логічна модель, стабільність розвитку фінансово-економічного стану підприємства

Постановка проблеми. За своїм змістом фінансово-економічні показники є відображенням дій, що реалізовані в господарській системі, обраних в процесі ухвалення рішень. Будь-яке знов ухвалене рішення і, відповідно, зміна безлічі дій, що реалізуються, знаходить своє віддзеркалення в динаміці показників [1].

Використання нормативної бази значень фінансових коефіцієнтів, що рекомендуються, з одного боку, дозволяє більш об'єктивно оцінювати і порівнювати фінансовий стан підприємств, але, з другого боку, така оцінка фінансового стану характеризує підприємство тільки в конкретний період. Іншими словами, показники, що використовуються для оцінки фінансово-економічного стану, за своєю суттю статичні, оскільки розраховуються на основі балансових даних, що характеризують стан підприємства на конкретну дату, і, отже, одномоментні [2]. Тому з метою підвищення об'єктивності оцінки

фінансового стану підприємства, визначення його відповідності нормативним показникам галузі необхідно також враховувати чинник динаміки його розвитку.

Як відомо, за допомогою оцінки динаміки фінансово-економічних показників можна проаналізувати їх рівень стабільності, середній рівень показників і їх середню інтенсивність зміни, а також тенденції розвитку досліджуваних показників. Використання динамічного підходу дозволяє, на основі виявлених тенденцій показників, скласти прогноз їх розвитку на доступну для огляду перспективу [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичним питанням аналізу фінансового стану за допомогою динамічного підходу надано уваги такими вченими, як І.А. Бланк, А.Д. Шеремет, А.В. Ковальов, Г.В. Савицька, Н.М. Погостинська, Ю.А. Погостинський, К.В. Ізмайлова, Е.В. Мних і інші. Їх дослідження дозволяє наголосити, що при урахуванні динаміки розвитку фінансово-економічних показників рекомендуються наступні вимоги:

- однорідність показників, аналізованих в динаміці;
- вибір оптимальної тривалості періоду (інтервалу) динаміки;
- порівнянність всіх показників динамічного ряду;
- безперервність динамічного ряду, тобто недопущення пропусків певних періодів [3].

Слід зазначити, що вживання динамічного підходу при оцінці фінансово-економічного стану підприємства дозволяє визначити місце підприємства в межах всієї галузі і стабільність його розвитку впродовж аналізованого періоду.

Метою статті є на підставі аналізу аспектів використання динамічного підходу запропонувати методичні рекомендації оцінки стабільності розвитку фінансово-економічного стану підприємства в межах конкретної галузі економіки.

Виклад основного матеріалу. Серед наукових робіт, присвячених питанням методології використання динамічного підходу в оцінці фінансового стану, слід виділити дослідження Погостинської Н.М. і Погостинського Ю.А., в якому запропонована модель оцінки фінансової стійкості підприємства у вигляді

динамічного нормативу. Дана аналітична модель формується у вигляді впорядкування індексів динаміки показників, що характеризують фінансовий стан і фінансові результати діяльності підприємства. Динамічний норматив виступає як еталон при виборі режиму функціонування підприємства. В ідеалі фактичне впорядкування показників по темпах їх зростання повинне включати, на їх думку, всі нормативно встановлені в динамічному нормативі співвідношення. Вказані нормативні співвідношення формуються з вимоги зростання фінансово-економічних показників. Тому оцінкою фінансово-економічної стійкості підприємства служить оцінка близькості фактичного і нормативно встановленого в динамічному нормативі впорядкувань темпів зростання показників [1].

У основі даної аналітичної моделі лежить використання фінансово-економічних показників в динаміці за обмежений період часу (3 періоди), що істотно знижує об'єктивність оцінки стану підприємства.

Важливий той факт, що використання темпів зростання показників не враховує чинник стабільності розвитку підприємства (рис.1): в даний період часу підприємство може поліпшити свої показники, але, в цілому, мати низький показник стабільності розвитку (підприємство 1). В той же час лідер галузі (підприємство 2), вже маючи високі показники фінансово-економічного стану, може показувати темпи їх зростання, значно поступливі підприємству 1.

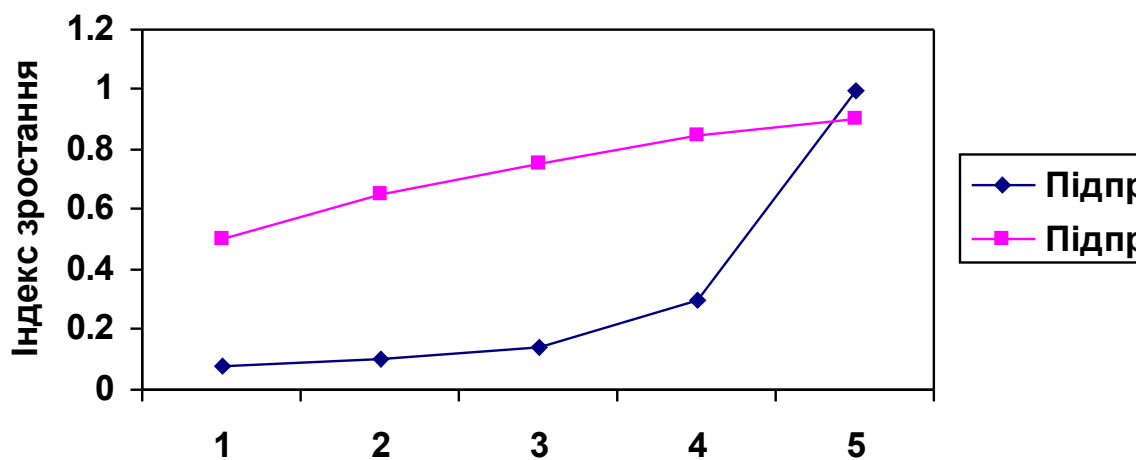

Рисунок 1 - Динаміка стабільності розвитку фінансового стану підприємств

Іншими словами, за допомогою вищезгаданої методики можливо порівняти рівні фінансової стійкості підприємств за обмежену кількість періодів, але не враховується рівень розвитку підприємств в цілому. Тому використання методики динамічного нормативу є вельми умовним.

З метою об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства в динаміці необхідно забезпечити зіставність динаміки показників підприємства з динамікою показників галузі. Для цього доцільно використовувати індексний метод, що дозволяє охарактеризувати тенденції розвитку показників підприємства і підприємства в межах всієї галузі.

Таким чином, даний аспект дозволяє порівняти показники підприємства з їх значеннями, що рекомендуються, для галузі, а також оцінити темпи їх розвитку (стабільність розвитку) по відношенню до аналогічних показників, як інших підприємств, так і всієї галузі.

Підприємства однієї галузі можуть мати різні масштаби діяльності, структуру активів і ін., тому для об'єктивності їх порівняння між собою необхідно визначити базові показники, які лежать в основі їх порівняльної оцінки і враховують всі їх відмітні особливості. Виходячи з цього, слід зазначити, що такою єдиною основою можуть виступати показники стабільності розвитку галузі, які і використовуються в методичному підході, описаному нижче.

Враховуючи все вищесказане, пропонується модель оцінки фінансово-економічного стану підприємства (рис. 2), заснована на динамічному підході, яка враховує стабільність розвитку підприємства, виходячи з тенденцій розвитку галузі в цілому.

На першому етапі необхідно визначається темп розвитку підприємства за наступною формулою:

$$I_K = \frac{K_t}{K_{t-1}}, \quad (1.1)$$

де I_K - індекс зростання K -го показника конкретного підприємства;

K - коефіцієнт, що характеризує конкретну сторону фінансового стану підприємства;

t – аналізований період.

Індекс зростання K - го показника конкретного підприємства повинен бути розрахований по кожному показнику і кожному підприємству, що бере участь в порівняльній оцінці фінансового стану підприємств галузі.

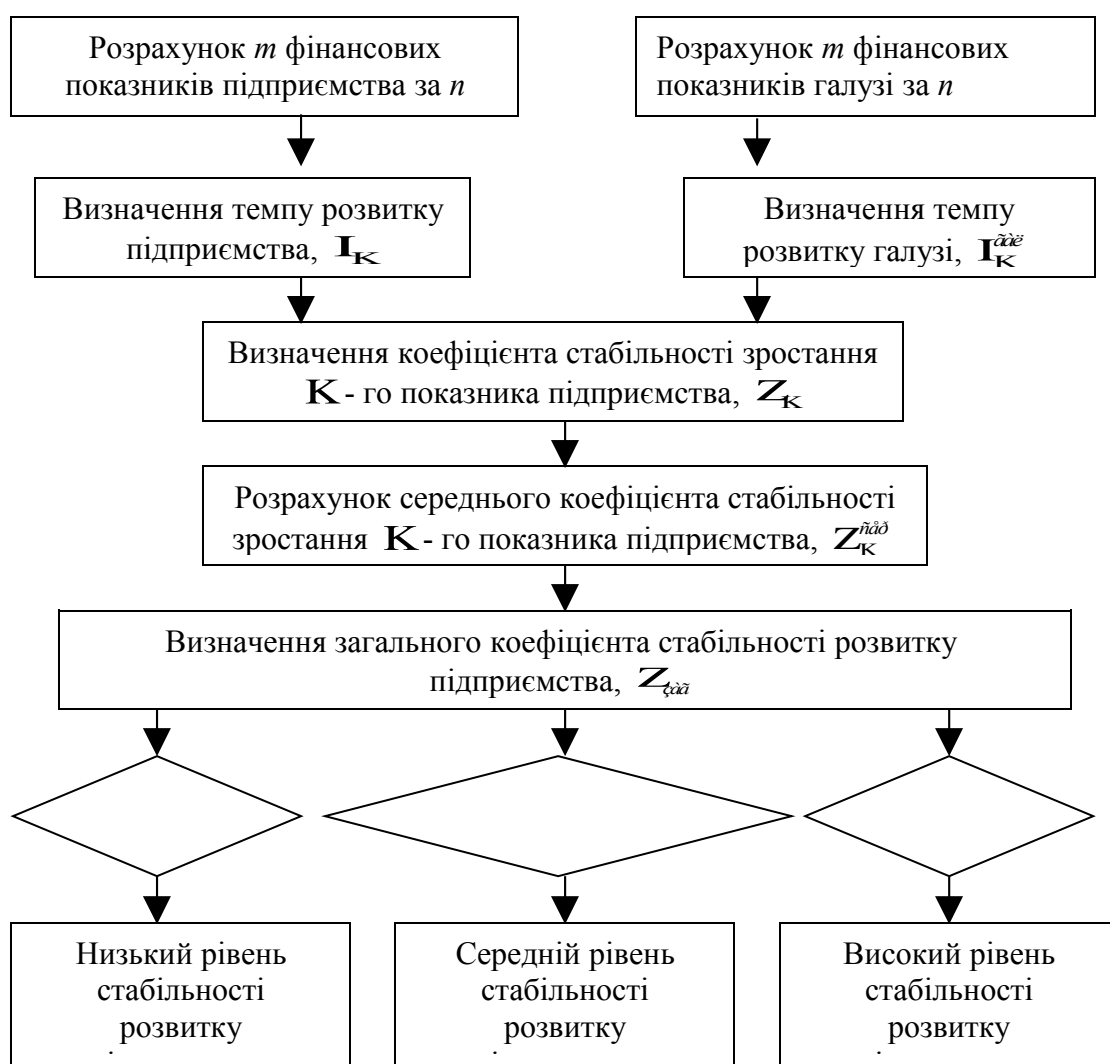

Рисунок 2 – Структурно-логічна модель визначення рівня стабільності розвитку фінансово-економічного стану підприємства

Аналогічним чином визначається індекс розвитку галузі:

$$I_K^{\ddot{a}\ddot{e}} = \frac{K_t^{\ddot{a}\ddot{e}}}{K_{t-1}^{\ddot{a}\ddot{e}}}, \quad (1.2)$$

де $I_K^{\ddot{a}\ddot{e}}$ - індекс зростання K -го показника галузі;

$K_t^{\ddot{a}\ddot{e}}$ - коефіцієнт, що характеризує конкретний аспект фінансового стану галузі.

На другому етапі з метою визначення стабільності розвитку конкретного підприємства і порівнянності з показниками галузі розраховується показник, що враховує рівень випередження зростання показників підприємства по відношенню до показників галузі.

$$Z_K = \frac{I_K}{I_K^{\ddot{a}\ddot{e}}}, \quad (1.3)$$

де Z_K - коефіцієнт стабільності зростання K -го показника конкретного підприємства.

Показник Z_K визначає рівень стабільності зростання аналізованого коефіцієнта підприємства по відношенню з рівнем стабільності зростання даного коефіцієнта галузі.

Слід зазначити, що порівняння стабільності розвитку підприємства і галузі, засноване на співвідношенні їх індексів розвитку, не враховує масштабів діяльності підприємства, що дозволяє порівнювати його фінансово-економічний стан з будь-яким підприємством галузі.

На наступному етапі визначається середня динаміка зростання кожного фінансового показника за аналізований проміжок часу:

$$Z_K^{\ddot{a}\ddot{e}} = \frac{\sum_{i=1}^n Z_K}{n}, \quad (1.4)$$

де $Z_K^{\ddot{a}\ddot{e}}$ - середній коефіцієнт стабільності зростання K -го показника конкретного підприємства;

n - кількість періодів дослідження.

З метою порівнянності стабільності фінансово-економічного стану підприємств галузі необхідно мати показник, що дозволяє об'єктивно оцінювати їх рівень стабільності. Усереднюючи рівні стабільності зростання по кожному коефіцієнту, визначається загальний показник, що характеризує місце конкретного підприємства в галузі, а також дозволяє оцінити його стан за заданий аналітиком проміжок часу. При цьому слід також враховувати і рівень значущості кожного показника в загальній оцінці стабільності. Рівень значущості показника необхідно визначати або методом експертних оцінок, або, виходячи із запитів інвесторів і інших суб'єктів аналізу.

$$Z_{\zeta\alpha\alpha} = \frac{\sum_{j=1}^m Z_{\kappa}^{j\alpha\alpha} \times \varphi_{\kappa}}{m}, \quad (1.5)$$

де $Z_{\zeta\alpha\alpha}$ - загальний коефіцієнт стабільності розвитку підприємства;

φ_{κ} - коефіцієнт значущості κ -го показника при оцінці фінансово-економічного стану підприємства;

m - кількість аналізованих показників фінансово-економічного стану підприємства.

Загальний коефіцієнт стабільності розвитку підприємства є результируючим показником стабільності розвитку, який дозволяє порівнювати конкретне підприємство з іншими підприємствами галузі.

З метою забезпечення об'єктивного порівняння підприємств по даній методиці пропонується шкала значень загального коефіцієнта стабільності розвитку підприємства (табл.1).

Дана шкала включає три діапазони значень, що характеризують рівень стабільності розвитку. Розподіл на діапазони значень формується залежно від рівня випередження зростання показників підприємства по відношенню до показників галузі. При цьому значення характеризує ситуацію, при якій рівень

стабільності розвитку підприємства повністю відповідає рівню стабільності розвитку галузі.

Таблиця 1 – Диференціація підприємств за рівнем стабільності розвитку

Діапазон значень $Z_{\text{фін}}$	Рівень стабільності розвитку підприємства
< 0,9	Низький
0,9 – 1,1	Середній
> 1,1	Високий

Слід зазначити, що визначення середнього рівня стабільності розвитку підприємства в інтервалі від 0,9 до 1,1 носить суб'єктивний характер і є 10% -им розкидом від рівня стабільності розвитку галузі. Даний аспект дозволяє встановити середній діапазон значень, який приймається тим, що рекомендується при оцінці стабільності фінансово-економічного стану. Значення, що виходять за межі цього діапазону, характеризують рівень стабільності фінансово-економічного стану підприємства як низький і високий відповідно.

Висновки. Таким чином, використання динамічного підходу, заснованого на індексному методі, дозволяє не тільки визначити рівень стабільності розвитку фінансово-економічного стану підприємства, але, виходячи з тенденцій розвитку галузі (а саме розвиток показників галузі є базою для порівняння), порівнювати його з іншими підприємствами галузі, і тим самим встановити місце досліджуваного підприємства в галузі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Погостинская Н.Н. Системный анализ финансовой отчетности / Н.Н. Погостинская, Ю.А. Погостинский. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 1999. – 96 с.
2. Ефимова О.В. Финансовый анализ / О.В. Ефимова. – М., 2002. – 528 с.
3. Чебан Т.М. Теорія економічного аналізу / Т.М. Чебан. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 214 с.
4. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз / О.О. Шеремет. – К., 2005. – 196 с.

5. Савицкая Г.В. Экономический анализ / Г.В. Савицкая. - М.: Новое знание, 2004.- 640с.

6. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин.- М.: ИНФРА-М, 1996.

7. Галушка В.В. Використання методу коефіцієнтів у фінансовому аналізі / В.В. Галушка // СХІД. – 2007. – с.35-37.

In the article the methodical aspects of dynamic approach are explored to the financial-economic analysis, their advantages and failings, the structural-logical model of determination of level of stability of development of the financial-economic being of enterprise is offered, and also methodical approach of estimation of stability of development of the financial-economic being of enterprise are selected within the limits of concrete industry

Key words: methodical aspects, dynamic approach, the financial-economic analysis, the structural-logical model, stability of development of the financial-economic being of enterprise